

Advarsel til rige lande: Så galt gik det i Venezuela

Børsen den 8 januari 2026

KOLUMN: Forleden invaderede USA Venezuela og fjernede landets socialistiske diktator. Hvad der skal ske nu, og om der overhovedet er en plan, svæver i det uvisse, men den dramatiske aktion har sat fokus på landet igen.

Det er der god grund til, fordi landets lange økonomiske deroute er en advarsel til de vestlige lande.

Rige lande kan ikke være sikre på at forblive rige, og forsøg på selv demokratisk kontrol af økonomien kan gå voldsomt galt.

Baggrunden for diskussion er, at Venezuela i midten af 1960'erne havde samme privatforbrug som Spanien og omtrent en tredjedel højere end Portugal og Grækenland. Spaniens bnp overhalede først Venezuelas i starten af 1980'erne.

Landet var både i mellemkrigsårene og i 50'erne og 60'erne et sted, der tiltrak stor immigration pga. de økonomiske muligheder, det tilbød.

Det var endda stabilt demokratisk fra 1958, og ifølge Varieties of Democracy-projektet havde dets borgere de samme borgerrettigheder og ytringsfrihed som i Nordeuropa. Venezuela var på alle måder et af verdens rige og udviklede lande.

Hvad gik der da galt? Mellem 1965 og 1995 voksede Venezuelas økonomi praktisk taget ikke, mens resten af Sydamerikas bnp forøgedes med ca. 60 pct., og Spaniens mere end fordobledes. Landets demokratiske regeringer havde forsøgt at opbygge en moderne velfærdsstat med væsentlig politisk kontrol med infrastruktur og omhyggelig regulering af den private sektor.

Resultatet blev, at oliesektoren - landet sidder på nogle af de største kendte oliereserver i verdensgradvist blev vigtigere og pressede anden aktivitet. Det kunne også ses for almindelige mennesker: Gennem 70'erne og 80'erne var privatforbrug mindre end 40 pct. af nationalindkomsten.

Det var således på en baggrund af års stagnation og decideret faldende produktivitet, at venezuelanerne stemte Hugo Chávez til magten i 1999. Chávez lovede noget helt andet, han kaldte socialisme for det 21.

århundrede. Som økonomerne Kevin Grier og Norman Maynard har vist, kostede den politiske ændring 20 pct. af bnp - omkring 25000 kr. pr.

Og efter Chávez' efterfølger Nicolás Maduro fjernede de sidste rester af landets demokrati og satte hårdt mod hårdt i en socialistisk transition, er nationalindkomsten styrtdykket til en tredjedel af, hvad den plejede at være. Det, der engang havde været et af verdens rigeste lande, har i dag et bnp på linje med Kirgisistan eller Angola.

Grunden til at skrive indgående om Venezuela er, at landets situation før derouten ikke var meget anderledes end f.eks. Frankrig og Storbritannien i dag: en lang periode med økonomisk stagnation, ekstremt langsom fremgang for de fleste borgere og et politisk miljø, der stiler efter mere kontrol med økonomien.

Aktiv industripolitik, store løfter, og "demokratisk kontrol" er også EU's svar på regionens problemer. Vi har set det hele før: Det er Venezuelas økonomiske historie.

Christian Bjørnskov